

ADABIYOT DARSLARIDA FANLARARO INTEGRATSIYADAN FOYDALANISH

Parpiyeva Shohsanam Olimovna

Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universitetining Farg'ona filiali akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14617549>

Annotatsiya. *Ilmu fan taraqqiyoti ko'z ilg'amas darajada tezlashgan davrda fanlararo integratsiya uzluksiz ta'limni yo'lga qo'yishda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Integratsiya atamasi lotincha inlegratio so'zidan olingan bo'lib qo'shilish, birlashish ma'nolarini anglatadi.*

Ma'lumotlarni integratsiyalash har xil manbalarda mavjud bo'lgan materiallarni ma'lum maqsad asosida birlashtirib taqdim etishni nazarda tutadi. Integratsiyalashgan ta'lim va fanlararo aloqa bir-birini to'ldiradigan ikki xil tushuncha. Fanlararo aloqada o'quvchining ma'lum bilimlarni o'zlashtirish jarayonida u yoki bu muammoni imkon qadar chuqur anglash hamda olingan bilimlarni amaliyotga samarali joriy etishiga imkon berish maqsadida o'quv fanlari orasida o'rnatiladigan aloqa nazarda tutiladi. Ushbu maqola orqali adabiyot fanining boshqa fanlar bilan integratsiyalash jarayoni ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: *Muammoning yechimini fanlararo aloqaga asoslangan holda integratsion o'rganish uchun o'qituvchi, avval maqsadni aniq belgilab olishi, o'rganiladigan materialni qayta qarab chiqishi, uning samarali o'zlashtirilishi.*

USE OF INTERDISCIPLINARY INTEGRATION IN LITERATURE LESSONS

Abstract. *In an era when the development of science and technology has accelerated at an unprecedented rate, interdisciplinary integration is of crucial importance in establishing continuous education. The term integration is derived from the Latin word inlegratio, which means joining, uniting. Information integration involves combining and presenting materials from different sources for a specific purpose. Integrated education and interdisciplinary communication are two complementary concepts. Interdisciplinary communication refers to the communication established between academic disciplines in order to allow the student to understand a particular problem as deeply as possible in the process of mastering certain knowledge and to effectively apply the acquired knowledge in practice. This article examines the process of integrating literature with other disciplines.*

Keywords: *In order to learn the solution to the problem in an integrated way based on interdisciplinary communication, the teacher must first clearly define the goal, review the material being studied, and effectively master it.*

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОЙ ИНТЕГРАЦИИ НА УРОКАХ ЛИТЕРАТУРЫ

Аннотация. В период бурного развития науки междисциплинарная интеграция приобретает решающее значение в организации непрерывного образования. Термин «интеграция» происходит от латинского слова *inlegratio*, что означает соединение, объединение. Интеграция информации означает объединение и представление материалов из разных источников с определенной целью. Интегрированное образование и междисциплинарная коммуникация — две разные концепции, дополняющие друг друга. Межпредметная коммуникация — это связь, устанавливаемая между учебными предметами для того, чтобы позволить студенту максимально глубоко понять ту или иную проблему в процессе овладения определенными знаниями и эффективно применить полученные знания на практике. В данной статье рассматривается процесс интеграции литературоведения с другими дисциплинами.

Ключевые слова: *Чтобы научиться решению задачи на основе межпредметной коммуникации, преподавателю необходимо сначала четко определить цель, повторить изученный материал и эффективно его освоить.*

Integratsiya - fanlararo aloqaga, ya'ni umuman fanlar, o'quv fanlari, ularning bo'lim va mavzulari bo'yicha olingan bilimlarga tayanilgan holda o'rganilgan masalaga xos bo'lgan yetakchi g'oyalar hamda hodisalarning izchil, har jihatdan chuqur hamda serqirra ochilishi demakdir.

Biror muammoning yechimini fanlararo aloqaga asoslangan holda integratsion o'rganish uchun o'qituvchi, avval maqsadni aniq belgilab olishi, o'rganiladigan materialni qayta qarab chiqishi, uning samarali o'zlashtirilishi uchun mos metodlarni tanlashi, dars jarayonini tashkil etishning shakli va zaruriy ashyolarini aniqlashi va olinaditgan natijalarni oldindan belgilab chiqishi taqozo etiladi. Fanlararo aloqa xarakteridagi integratsiyalashgan darslar tizimi ma'lum o'quv fani bo'yicha yil davomidagi mashg'ulotlarning maksimal qismini tashkil etishi lozim.

O'zlashtirilgan bilimlarning har xil aspektda ochilishi, masalan, biror badiiy asar mazmunidagi voqea-hodisalarning ham geografik, ham biologik, ham botanik, ham psixologik bilimlarga tayanilgan holda va insoniy tuyg'ular asosida ochib berilishi shakllanib kelayotgan shaxsning fikrlash, his qilish, qayg'udosh bo'lish singari jihatlardan rivojlanishiga o'z ta'sirini ko'rsatadi. Akademik litseylarda adabiy ta'lim, fan va maktab integratsiyasi ta'limiy, ilmiy va

amaliy potentsialdan umumiy manfaatlar yo'lida foydalanishni nazarda tutadi. Ma'lum faoliyatlarning integratsiyalashuvi jarayoni samaradorlik va tejamkorlikni ta'minlaydi, ilmiy jarayonni jadallashtiradi, ayni zamonda dunyo hamjamiyatidagi fan va akademik litseyning intellektual potentsialidan unumli foydalanish imkonini beradi.

Adabiy ta'limda mavjud tajribalarni umumlashtirish, tahlillash va foydalanish bu jarayonning barcha ishtirokchilariga katta samara keltirishi mumkin. Adabiy ta'lim, fan va maktabning integratsiyalashuvi bo'lajak o'qituvchini tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Pedagogik yo'nalishdagi akademik litseylar adabiy ta'limi jarayonini integratsiyalashni quyidagi tizimda ko'rish mumkin:

- o'quv, ilmiy va maktab amaliyoti kompleksi integratsiyasi;
- akademik litsey va maktab tizimi integratsiyasi;
- adabiyot o'qitish metodikasi kafedrasini va maktab o'quv- metodik birlashmalari integratsiyasi;
- ilmiy-o'quv va amaliy markazlar integratsiyasi;
- talabalarni ma'lum yo'nalishlarga individual tayyorlash integratsiyasi;
- mutaxassislar va talabalarning ijodiy jamoasi integratsiyasi va hk.

Adabiy ta'limni integratsiyalash bo'yicha taqdim etilgan bu shakllarning har biri alohida ta'lim muassasalari va turli shart - sharoitlarda o'z xususiyatiga ega, albatta. Ayni zamonda, ta'lim amaliyotini integratsiyalashning bu shakllarida ularning barchasi uchun umumiy bo'lgan jihatlari ham mavjud.

Masalan, «o'quv, ilmiy va maktab amaliyoti kompleksi integratsiyasi»da bo'lajak adabiyot o'qituvchisining adabiyot va ona tili o'qitish metodikasi, adabiyotshunoslik, pedagogika, tarix va hk. fanlar orqali o'zlashtirgan bilimlarini maktab amaliyotida, badiiy asarlar tahlili jarayonida umumlashtirgan holda qo'llay bilishi nazarda tutiladi. Shu maqsadda oliy pedagogik ta'limda pedagogik amaliyotlar tashkil etilgan.

Akademik litsey faoliyati maktab bilan hamkorliksiz samarali bo'lmaydi. Shu ma'noda oliy o'quv yurti va maktab tizimi integratsiyasi katta ahamiyat kasb etadi. Garchi maktab ham, akademik litsey ham uzluksiz ta'limning turli bosqichlari bo'lsada, bo'lajak o'qituvchini tayyorlashda ularning integratsiyasi taqozo etiladi. Akademik litsey tillar o'qitish metodikasi kafedralari maktablardagi ona tili va adabiyot bo'yicha o'quv-metodik birlashmalari bilan hamkorlik qilishi, bir-birini zaruriy ilmiy yangiliklar, nazariy bilimlar va amaliyotdagi o'zgarishlar bilan tanishtirib borishi zarurdir.

Bo'lajak adabiyot o'qituvchilari ham ta'lim markazlarining ish faoliyati, dastur, darslik va boshqa didaktik ashyolarning yaratilish jarayoni, ularga qo'yilayotgan talablar haqida tasavvurga ega bo'lishlari o'ta foydalidir. Akademik litseylari talabalarini «ma'lum yo'nalishlarga individual tayyorlash integratsiyasi» shakli ham kompetentli o'qituvchilarni tayyorlashda katta ahamiyat kasb etadi. Ma'lumki, har bir inson o'ziga yarasha qobiliyat, iqtidor va imkoniyatlarga ega. Akademik litsey tizimida talabalarga xos individual xususiyatlarni ilg'ab, ularni ma'lum sohalarga yo'naltirishlari uchun bunday integratsiya katta ahamiyat kasb etadi.

Bo'lajak adabiyot o'qituvchilarini maktablarda ish olib borayotgan tajribali o'qituvchilar, olimlar, shoir va yozuvchilar bilan hamkorlik qilishi, bu sohalarning xususiyatlaridan xabardor bo'lishi «mutaxassislar va talabalarining ijodiy jamoasi integratsiyasi»ni yuzaga keltiradi. Davr bo'lajak adabiyot o'qituvchilarining oldiga yangicha talablar qo'ymoqda. Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligi ularning ilmiy salohiyati bilan o'lchanadi. Zamonaviy adabiyot o'qituvchisi o'z maqsad va vazifalarini o'qituvchilarning maqsad va vazifalariga moslashtira bilishi taqozo etiladi.

Kelajakda adabiyot o'qitish ishi bilan shug'ullanadigan talabalarining adabiy ta'lim bo'yicha olgan bilimlari o'qitish amaliyotida ona tili, adabiyotshunoslik, tarix, pedagogika, san'atshunoslik fanlari bo'yicha bilimlari bilan bevosita, ruhshunoslik, tabiatshunoslik, biologiya va boshqa bir qator fanlar bilan esa bilvosita integratsiyalashadi.

Masalan, Shayxzodaning 5-sinf «Adabiyot» darsligidan o'rin olgan «Iskandar Zulqarnayn» dostonini o'tishda tarix fani; O'. Hoshimovning «Dunyoning ishlari» qissasini o'rganishda ruhshunoslik fani; Nodar Dumbadzening «Hellados» hikoyasini o'rganishda geografiya; Janni Rodarining 6-sinf «Adabiyot» darsligidan o'rin olgan «Hurishni eplolmagan kuchukcha» hikoyasini o'rganishda zoologiya; Abdulla Qahhorning «Bemor», Odil Yoqubovning «Muzqaymoq» hikoyalari, Erkin Vohidovning «Nido» dostonlarini o'rganishda tarix; Gulxaniyning «Zarbulmasal» asari, Chingiz Aytmatovning «Oq kema» qissasi singari adabiy materiallarning mohiyatiga kirishda zoologiya fanlari aloqadorlikka tayanish, ya'ni shu o'quv fanlarini o'rganish jarayonida o'zlashtirilgan bilimlarni integratsiyalagan holda amalga oshirish maqsadga muvofiq bo'ladi.

Xulosa qilib aytganda, adabiy ta'limni tashkil etishda o'qituvchi va o'qituvchilarning boshqa o'quv fanlarini o'zlashtirishda olgan bilimlari ham ma'lum darajada asqotadi.

REFERENCES

1. Bobomurodova A. Ona tili ta'limi jarayonida o'yin-topishmoqlardan foydalanish. T. : Musiqa. 2009.
2. A. G'ulomov. Ona tili o'qitish prinsiplari va metodlari. - T.: „O'qituvchi“, 1992.
3. A. Zunnunov va boshq. Adabiyot o'qitish metodikasi. — T.: „O'qituvchi41, 1992.
4. Rafiyev A. G'ulomova N. Ona tili . T. , —Sharql, 2013.
5. Golish L. V. Fayzullayeva D. M. Pedagogik texnologiyalarni loyihalashtirish va rejalashtirish. T. —Iqtisodiyotl, 2012.
6. Ahmadaliyeva G. H. et al. YARIMO‘TKAZGICH MODDALAR VA ULARNING XARAKTERISTIKALARI //Евразийский журнал академических исследований. – 2022. – Т. 2. – №. 1. – С. 91-93.
7. N.Abdullayeva. O‘zbek va turk tillaridagi –mi yuklamasining qiyosiy talqini. O‘zbek tili va adabiyoti, 2014 – yil, 5 – son.
8. QUNDUZXON HUSANBOYEVA, ROZA NIYOZMETOVA “ADABIYOT O‘QITISH METODIKASI” «Shafolat nur fayz» nashriyoti Toshkent - 2020